România și concertul european: de la ”criza orientală” la marile alianțe ale secolului XX

Schița lecției

1. ”Criza orientală” și obținerea independenței de stat a României (1877-1878)
2. România în relațiile internaționale antebelice
3. România și Primul Război Mondial (1914-1918)
4. România în relațiile internaționale interbelice (1919-1939)
5. România și Al Doilea Război Mondial (1939-1945)

”Criza orientală” și obținerea independenței de stat a României (1877-1878)

Context

- 1875-1876: izbucnirea răscoalelor antiotomane din Bosnia și Herțegovina, respectiv Bulgaria → Rusia sprijinea aceste mișcări în calitate de protectoare a ortodocșilor din Balcani
- România se afla sub suzeranitatea otomană → plătea tribut și nu beneficia de o politică externă proprie
- independența era dorită de toate forțele politice românești, însă diferea maniera de obținere:
    - conservatorii doreau obținerea independenței pe cale diplomatică, cu sprijinul unor puteri precum Germania și Austro-Ungaria
    - liberalii doreau obținerea independenței pe orice cale → alianță militară cu Rusia

Acțiuni diplomatice și militare

- toamna lui 1876: la Livadia (în Crimeea) au loc negocieri între Ion C. Brătianu și țarul Alexandru al II-lea și cancelarul Gorceakov
- 4 aprilie 1877: se încheie Convenția româno-rusă
    - România acceptă trecerea trupelor ruse pe teritoriul său
    - Rusia respecta integritatea teritorială a României
    - Rusia respecta regimul politic existent în România
- 12 aprilie 1877: Rusia declară război Imperiului Otoman → turcii atacă orașele românești de pe malul Dunării
- 29 aprilie 1877: România declară război Imperiului Otoman
- 9 mai 1877: ministrul de externe al României, Mihail Kogălniceanu, a declarat: „Suntem independenți, suntem o națiune de sine stătătoare” -> Parlamentul a declarat independența României
- în prima parte a conflictului, rușii au refuzat participarea românilor la război → Rusia urmărea obținerea sudului Basarabiei
- iulie 1877: în urma unei telegrame, marele duce Nicolae cere ajutorul principelui Carol → armata română participă la luptele pentru ocuparea Plevnei → ocupă reduta Grivița 1
- noiembrie 1877: Plevna capitulează → trupele române continuă să lupte la Rahova, Smârdan și Vidin
- ianuarie-februarie 1878: ofensiva rusă obligă Imperiul Otoman să capituleze → tratatul de pace de la San Stefano (19 februarie 1878)

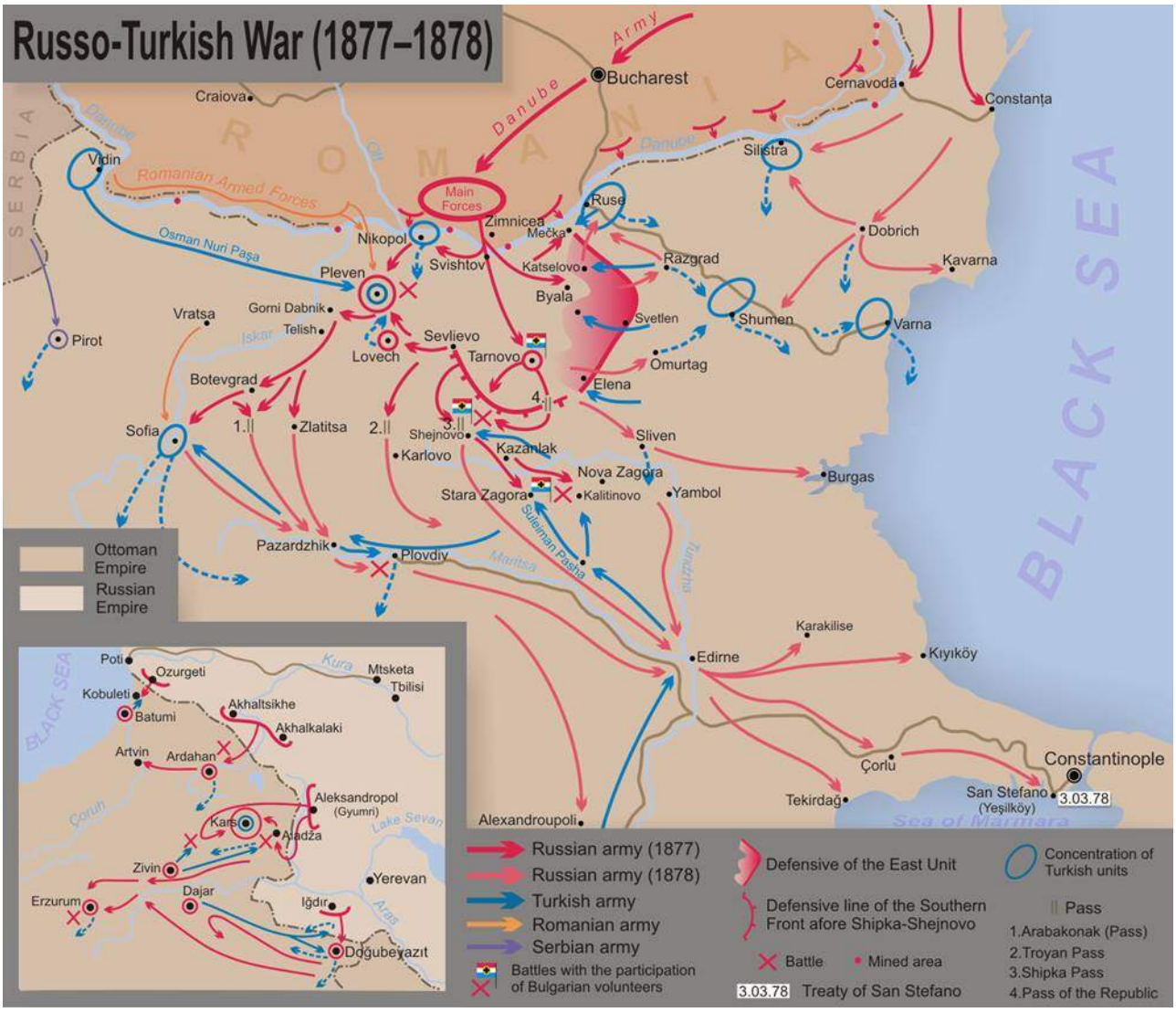
Tratatele de pace

- 19 februarie 1878: **Tratatul de la San Stefano** (nu s-a pus în aplicare din cauza opunerii marilor puteri)
    - Imperiul Otoman recunoștea independența României, Serbiei și Muntenegrului
    - Bulgaria devenea autonomă
    - România primea Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor în schimb ceda Rusiei sudul Basarabiei (era încălcată convenția care prevedea respectarea integrității teritoriale a României)

- 1 iunie – 1 iulie: **Congresul de pace de la Berlin**
    - recunoașterea independenței României era condiționată de:
        - modificarea articolului. 7 din Constituție: acordarea cetățeniei române era condiționată de apartenența la creștinism
        - schimbul teritorial cu Rusia: România primea Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor în schimb ceda Rusiei sudul Basarabiei (Cahul, Ismail, Bolgrad)
    - Bosnia și Herțegovina trec sub administrarea Austro-Ungariei
    - Anglia primea Ciprul

Urmări

- recunoașterea independenței României a avut loc treptat, între anii 1878-1880
- România putea să promoveze o politică externă proprie
- România putea să adopte o politică de protecție economică
- în 1881 România devine Regat

Războiul de Independență al României | sursa: wikimedia.org

România în relațiile internaționale antebelice

- politica externă a României din ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea a fost influențată de natura relațiilor cu Rusia
    - după schimbul teritorial, Rusia amenința cu dezarmarea armatei române și cu ocuparea teritoriului național
    - România a căutat un aliat care să-i garanteze frontiera răsăriteană: Germania
    - 1883: aderarea României la Tripla Alianță (Germania, Austro-Ungaria

și Italia) – acordul a fost secret din cauza faptului că politicienii și opinia publică erau în majoritate filofrancezi, dar și fiindcă Austro-Ungaria deținea teritorii locuite de o majoritate românească (Transilvania, Banat și Bucovina)

- 1913: Al Doilea Război Balcanic: Bulgaria vs Serbia, Grecia, Muntenegru, Imperiul Otoman și România
    - cauza: statele victorioase (Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegru) în Primul Război Balcanic (1912) nu s-au înțeles la împărțirea teritoriilor cucerite de la otomani
    - armata română a trecut la sud de Dunăre, însă nu a desfășurat nici o acțiune militară majoră
    - pacea s-a încheiat la București → Bulgaria ceda României sudul Dobrogei (Cadrilaterul)

România și Primul Război Mondial (1914-1918)

Context

- 28 iunie 1914: la Sarajevo este asasinat prințul moștenitor al Austro-Ungariei de către un student sârb, care făcea parte din gruparea secretă ”Mâna Neagră”
- 28 iulie 1914: Austro-Ungaria declară război Serbiei
- Tripla Alianță (Puterile Centrale) era o alianță defensivă → România nu a fost obligată să ia parte la război
- România și-a proclamat neutralitatea la data de 21 iulie / 3 august 1914, în urma Consiliului de Coroană de la Sinaia
    - România a adoptat neutralitatea, deoarece nu avea o armată bine pregătită și dorea să vadă care e cursul războiului
    - în anii de neutralitate, România a dus tratative atât cu Antanta, cât și cu Puterile Centrale în vederea intrării în război. În acest timp, s-au realizat investiții importante în armată

Cauzele intrării României în Primul Război Mondial

- principala cauză a fost dorința României de a îi elibera pe românii din Transilvania, Banat și Bucovina de sub stăpânirea austro-ungară
- România a intrat în război de partea Antantei, deoarece clasa politică românească considera că aceasta are cele mai mare șanse de reușită

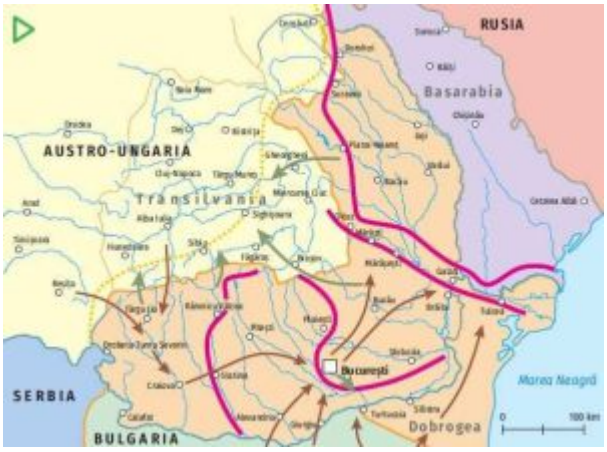
Acțiuni diplomatice și militare

- 4 august 1916: România semnează cu Antanta o convenție politică și una militară
- Convenția politică prevedea următoarele:
    - România trebuia să declare război doar Austro-Ungariei
    - Antanta se angaja să respecte integritatea teritorială a României
    - Antanta recunoștea drepturile legitime ale României asupra teritoriilor din Austro-Ungaria (Transilvania, Banat și Bucovina)
    - Antanta se angaja să trateze România ca partener egal la viitoarea conferință de pace
- Convenția militară presupunea:
    - ajutor militar al Antantei pentru România
    - aprovizionarea armatei române cu muniție și armament
    - ample operațiuni militare ale Antantei în sprijinul României
- 14 august 1916: România declară război Austro-Ungariei
- 15 august 1916: armata română trece Carpații în Transilvania și reușește să elibereze o parte din teritoriu
    - fiind un element surpriză, primele acțiuni militare ale României au fost încununate de succes
- mobilizarea trupelor Puterilor Centrale la sudul Dunării a dus la înfrângerea României de la Turtucaia → România pierde bătălie după bătălie → două treimi din teritoriu intră sub stăpânire străină → doar Moldova rămâne liberă → capitala este mutată la Iași, iar tezaurul este trimis în Rusia
- în vara anului 1917, sub celebra lozincă „Pe aici nu se trece!”, armatele române, dând act de mare curaj, au obținut victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz

- revoluția bolșevică din octombrie 1917 a scos Rusia din război, lăsând România singură pe frontul de est → România nu reușește să facă față inamicilor și este nevoită să încheie pacea de la București din mai 1918
    - Puterile Centrale ocupau Dobrogea
    - Austro-Ungaria își extindea stăpânirea de-a lungul crestelor Carpaților
    - surplusurile de petrol și cereale intrau în posesia Germaniei
    - economia românească intra sub controlul Germaniei
    - tratatul de pace nu a fost niciodată promulgat de regele Ferdinand I
- Puterile Centrale suferă o serie de înfrângeri → România reintră în război pe 10 noiembrie 1918
- 11 noiembrie 1918: ia sfârșit Marele Război

Evoluția fronturilor din Europa în Primul Război Mondial

România în Marele Război

Conferința de pace de la Paris (1919-1920)

- 28 iunie 1919: la Versailles a fost semnat tratatul de pace cu Germania

- 10 septembrie 1919: la Saint-Germain a fost semnat tratatul de pace cu Austria
- 27 noiembrie 1919: la Neuilly a fost semnat tratatul de pace cu Bulgaria
- 4 iunie 1920: la Trianon a fost semnat tratatul de pace cu Ungaria

Urmări

- Basarabia, Bucovina și Transilvania s-au unit cu Vechiul Regat
- teritoriul și populația țării s-au dublat
- prin tratatele încheiate s-a obținut recunoașterea internațională a noilor granițe ale României

Noile granițe din Europa după Primul Război Mondial | sursa: wikimedia.org

Europa interbelică

România în relațiile internaționale

interbelice (1919-1939)

Obiectivele României

- apărarea păcii
- asigurarea securității colective

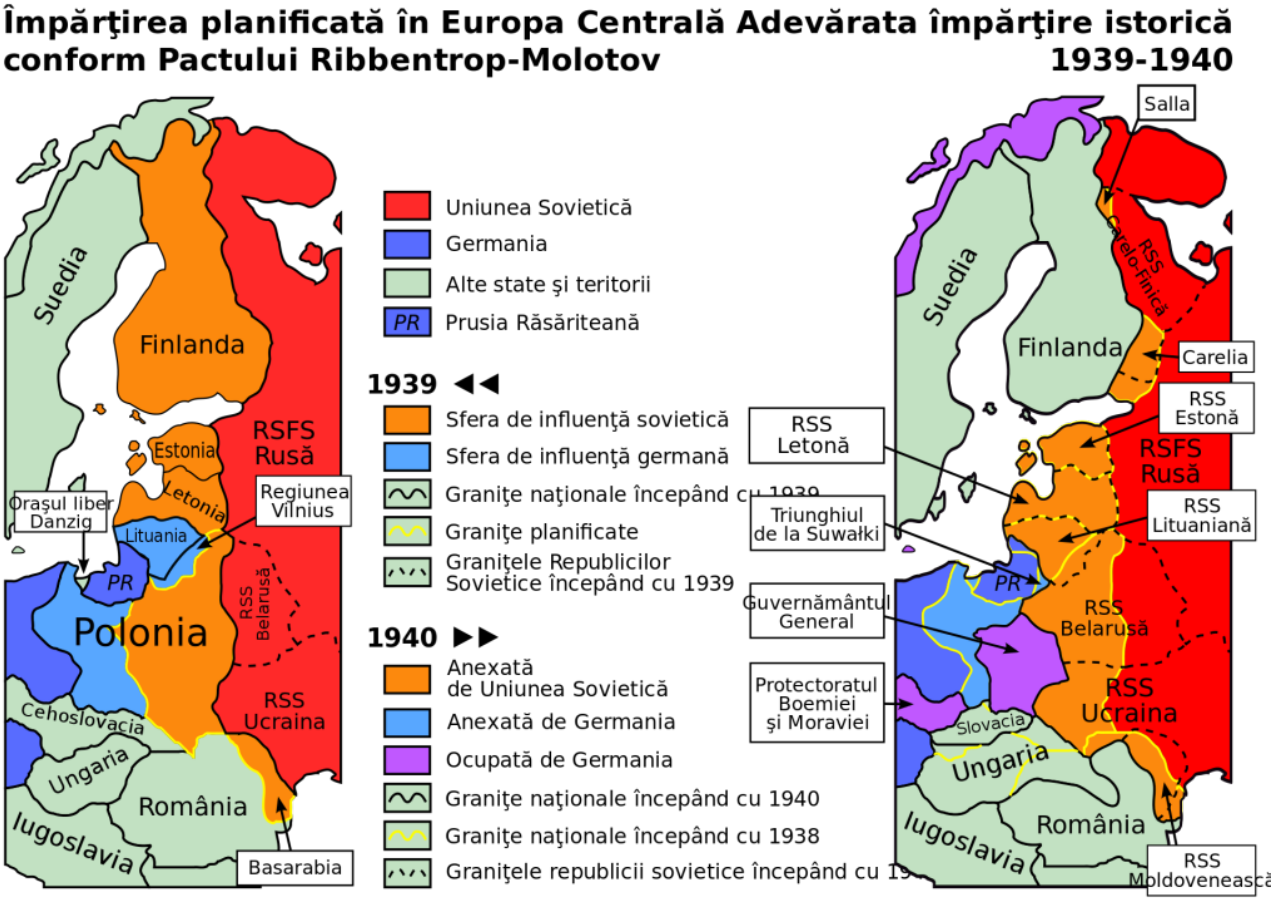
Acțiuni diplomatice

- 1920: ia naștere Societatea Națiunilor (Liga Națiunilor)
  - România a fost membru fondator
  - ideea creării acestei organizații i-a aparținut președintelui american Woodrow Wilson
  - SUA nu a făcut parte din Liga Națiunilor
  - organizație internațională care trebuia să asigure pacea universală
  - Societatea Națiunilor nu dispunea de armată (din această cauză nu a reușit să rezolve conflictele apărute între state)
- 1921: România încheie o alianță defensivă cu Polonia
  - tratatul este reînnoit în 1926
- 1921: ia naștere Mica Înțelegere (Mica Antantă)
  - a fost o alianță defensivă
  - membri: România, Iugoslavia și Cehoslovacia
  - scop: apărarea statu-quo-ului teritorial
- 1926: România încheie un tratat cu Franța
  - acest tratat nu a avut la bază un acord militar și reprezenta practic o repetare a prevederilor statuate în Pactul Societății Națiunilor
- 1928: România semnează Pactul Briand-Kellogg
  - războiul era eliminat din relațiile internaționale
  - pactul a eșuat fiindcă nu conținea mecanismele prin care această prevedere să fie pusă în aplicare
- 1934: ia naștere Înțelegerea Balcanică
  - era o alianță defensivă
  - membri: România, Iugoslavia, Grecia și Turcia
  - scop: apărarea statu-quo-ului teritorial

România și Al Doilea Război Mondial (1939-1945)

Context

- revizionismul promovat de unele state învinse (Germania, URSS, Ungaria, Bulgaria) și învingătoare (Italia, Japonia)
- atitudinea conciliatoristă adoptată de Anglia și Franța față de pretențiile revizioniste ale Germaniei
- ineficiența măsurilor aplicate de Societatea Națiunilor
- izolaționismul american (SUA nu făceau parte din Liga Națiunilor)
- pactul de neagresiune sovieto-german (sau pactul Ribbentrop-Molotov), încheiat la 23 august 1939 -> Germania și URSS își împărțeau sferele de influență din Europa de Est
- atacarea Poloniei de către Germania la 1 septembrie 1939 -> izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial (1939-1945)

Pactul Ribbentrop-Molotov | sursa: wikipedia.org

Cauzele intrării României în Al Doilea Război Mondial

- pierderile teritoriale din 1940 -> România a pierdut o treime din suprafața sa și aproximativ 6 milioane de locuitori
    - 26-27 iunie 1940: notele ultimative adresate României de către URSS -> România pierdea Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța în favoarea Uniunii Sovietice
    - 30 august 1940: Dictatul de la Viena -> România ceda Ungariei nord-vestul Transilvaniei
    - 6 septembrie 1940: regele Carol al II-lea renunță la tron în favoarea fiului său Mihai I, însă puterea este deținută de prim-ministrul Ion Antonescu
    - 7 septembrie 1940: Tratat de frontieră → România ceda Bulgariei Cadrilaterul

România în 1940 | sursa: istorie-edu.ro

Acțiuni diplomatice și militare

- 23 noiembrie 1940: România aderă la Pactul Tripartit (Axa)
- 22 iunie 1941: România participă alături de Germania la luptele împotriva URSS-ului: eliberează Bucovina și Basarabia, poartă lupte grele la Sevastopol, Cotul Donului, Stalingrad -> după bătălia de la Stalingrad, Armata Roșie a trecut la contraofensivă
- 23 august 1944: Ion Antonescu este arestat, iar România întoarce armele împotriva Germaniei
- 8-9 mai 1945: Germania capitulează -> încetarea celui de-Al Doilea Război Mondial în Europa

Operațiunea Barbarossa | sursa: wikipedia.org

România în 1942 | sursa: sites.udel.edu

Conferința de pace de la Paris (1946)

- 10 februarie 1947: tratatul de pace dintre România și Puterile Aliate și Asociate
- deși a întors armele împotriva Germaniei, României nu i s-a recunoscut cobeligeranța
- România a pierdut nordul Bucovinei și Basarabia în favoarea URSS
- România a pierdut Cadrilaterul în favoarea Bulgariei
- România a recuperat nord-vestul Transilvaniei cedat Ungariei prin Dictatul de la Viena

Urmări

- 23 august 1944: România intră în sfera de influență a Uniunii Sovietice -> începe procesul de sovietizare a României

România după Al Doilea Război Mondial | sursa: britannica.com